

СУДДЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

вул. Жилинська, 14, м. Київ, 01033

04.12.2019р.

№ 362-12/5222

Міністрові юстиції України

МАЛЮСЬЦІ Д. Л.

Шановний Денисе Леонтійовичу!

На розгляді у Конституційному Суді України перебуває справа за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України „Про судоустрій і статус суддів“ від 2 червня 2016 року № 1402–VIII, „Про внесення змін до Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування“ від 16 жовтня 2019 року № 193–IX, „Про Вищу раду правосуддя“ від 21 грудня 2016 року № 1798–VIII.

З метою повного та всебічного розгляду справи прошу Вас, шановний Денисе Леонтійовичу, висловити позицію щодо питань, порушених у конституційному поданні.

Додаток: копія конституційного подання на 16 аркушах.

З повагою

суддя-доповідач

П. Т. ФІЛЮК

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**
Мін'юст

Судді Конституційного Суду
України

Петру ФІЛЮКУ

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001
тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83
E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua,
Web: <http://www.minjust.gov.ua>,
код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Шановний Петре Тодосьовичу!

У зв'язку з Вашим листом від 04.12.2019 № 362-12/5222 щодо висловлення позиції стосовно питань, порушених у конституційному поданні Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України від 02.06.2019 № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон № 1402-VIII), від 16.10.2019 № 193-IX «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» (далі – Закон № 193-IX), від 21.12.2016 № 1798-VIII «Про Вищу раду правосуддя», Міністерство юстиції України в межах компетенції повідомляє таке.

1. Стосовно висловленого Верховним Судом у своєму конституційному поданні твердження, що внесення змін до статті 37 Закону № 1402-VIII, якими зменшено кількість суддів Верховного Суду, у її взаємозв'язку з пунктами 4-7 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 193-IX означає втручання органу законодавчої влади у склад законно сформованого конституційного органу судової влади та суперечить статті 6 Конституції України, зазначаємо таке.

Відповідно до приписів статті 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України.

Статтею 75 Конституції України визначено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України.

Порядок роботи Верховної Ради України встановлений Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України (частина п'ята статті 83 Основного Закону України).

Відповідно до частини другої статті 84 Конституції України рішення Верховної Ради України приймаються виключно на її пленарних засіданнях шляхом голосування.

Порядок прийняття та скасування рішень Верховної Ради України, їх види визначено главою 8 Регламенту Верховної Ради України.

У свою чергу судоустрій, судочинство, статус суддів, порядок виконання судових рішень тощо визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92 Конституції України).

В абзаці другому пункту 5 мотивувальної частини Рішення від 14.10.2003 № 16-рп (справа про направлення запиту до Президента України до Конституційного Суду України зазначив, що Верховна Рада України є єдиним органом

Конституційний Суд України
12 / 84 від 13.01.2020

Конституційний Суд України
Міністерство юстиції України
№ 0169/18303/2019/УКР/Від 1
02.01.2020
Малюська Д.Л. (Міністр) 02.01.2020
18:31

здійснює повноваження, визначені Конституцією України. На реалізацію своїх повноважень вона ухвалює рішення. Прийняття рішень Верховною Радою України здійснюється виключно на її пленарних засіданнях і є процесом формування та вираження волі парламенту України. Рішення Верховної Ради України є результатом її волевиявлення і ухвалюються на колегіальній основі. Волевиявлення Верховної Ради України з питань, віднесених до її відання, реалізується шляхом голосування народних депутатів України.

При цьому в абзаці третьому пункту 2 Рішення від 17.10.2002 № 17-рп (щодо повноважності Верховної Ради України) Конституційний Суд України дійшов висновку, що повноваження Верховної Ради України реалізуються спільною діяльністю народних депутатів України на засіданнях Верховної Ради України під час її сесій. Визначення Верховної Ради України єдиним органом законодавчої влади означає, що жоден інший орган державної влади не уповноважений приймати закони. Верховна Рада України здійснює законодавчу владу самостійно без участі інших органів.

Таким чином, прийняття рішення Верховною Радою України про прийняття законопроекту в цілому як закону (частина друга статті 114, частина п'ята статті 121, частини перша, четверта статті 123, частина перша статті 129 Регламенту Верховної Ради України) так само, як і скасування такого рішення (частини перша, третя – десята статті 48 Регламенту Верховної Ради України) є складовою реалізації законодавчої функції парламенту і належить до виключної компетенції Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні.

2. Стосовно висловленого Верховним Судом у своєму конституційному поданні твердження, що зменшення кількості суддів Верховного Суду призведе до надмірного навантаження на Верховний Суд і матиме наслідком порушення принципу розгляду справ у розумний строк, звертаємо увагу на таке.

З метою розвантаження Верховного Суду та закріплення системних та послідовних змін прийнято, зокрема:

Закон України від 02.10.2019 № 142-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підстав передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду та щодо строків повернення справ», яким обмежуються випадки передачі судових справ судом, який розглядає справу в касаційному порядку, на розгляд Великої Палати Верховного Суду при оскарженні судових рішень з підстав порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Проект Закону України (реєстр. № 2314 від 25.10.2019) «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо удосконалення перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядку» прийнято Верховною Радою України 03.12.2019 у першому читанні (далі – проект Закону № 2314).

Метою і завданням вказаного проекту Закону є комплексне врегулювання питань організації діяльності Верховного Суду для виконання ним основного свого завдання – забезпечення єдності та сталості судової практики. Крім того, визначаючи чіткі підстави для касаційного оскарження рішення суду першої інстанції та постанови суду апеляційної інстанції, законопроект покликаний збалансувати навантаження справами між судами різних юрисдикцій та сприятиме швидкому розгляду справ.

Таким чином, метою Закону № 193-IX та проекту Закону № 2314 є наближення правової системи України до європейського законодавства та приведення у відповідність до Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи відносно введення в дію та покращення функціонування систем та процедур оскарження у цивільних та торгових справах № R (95) 5 від 07.02.1995, який рекомендував державам-членам вживати заходів щодо визначення кола питань, які виключаються з права на апеляцію та касацію, щодо попередження будь-яких зловживань системою оскарження.

3. Стосовно висловленого Верховним Судом у своєму конституційному поданні твердження, що зменшення нарахування суддівської винагороди не відповідає принципу

передбачуваності та законним очікуванням особи на належне матеріальне забезпечення гідного суддівського статусу, зазначаємо таке.

Положеннями статті 126 Конституції України встановлено, що незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України.

Держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів (стаття 130 Основного Закону).

Шляхи забезпечення (гарантії) незалежності суддів закріплені, зокрема, у частині четвертій статті 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно з якою незалежність судді забезпечується окремим порядком фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів, установленим законом; належним матеріальним та соціальним забезпеченням судді.

Щодо цього Конституційний Суд України у своєму рішенні від 25.01.2012 № 3-рп/2012 у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої – третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України установив, що відповідно до правової позиції Конституційного Суду України, викладеної в Рішенні від 26.12.2011 № 20-рп/2011, передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема, через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути обумовлені необхідністю запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України, що згідно з частиною першою статті 17 Конституції України є найважливішою функцією держави.

4. Стосовно висловленого Верховним Судом у своєму конституційному поданні твердження, що пункт 9 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 193-ІХ не відповідає частині першій статті 126 та частині першій статті 131 Конституції України, зазначаємо таке.

Відповідно до пункту 9 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 193-ІХ протягом шести років з дня набрання чинності цим Законом Комісія з питань доброчесності та етики (далі – Комісія) уповноважена притягувати суддю Верховного Суду до відповідальності за вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубого чи систематичного нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді, порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна. При цьому Комісія керується вимогами статей 48, 49 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» (далі – Закон «Про ВРП») і користується повноваженнями Дисциплінарної палати.

Суб'єкт конституційного подання зазначає, що повноваження Комісії не відповідають наведеним конституційним положенням з огляду на те, що такі повноваження мають здійснюватися Дисциплінарними палатами Вищої ради правосуддя, як це визначено частиною другою статті 26 Закону «Про ВРП», а не Комісією, яка не є органом Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) та не діє в її складі.

Згідно з частиною десятою статті 131 Конституції України відповідно до закону в системі правосуддя утворюються органи та установи для забезпечення добору суддів, прокурорів, їх професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, фінансового та організаційного забезпечення судів.

Статтею 108 Закону № 1402-VIII встановлено, що дисциплінарне провадження щодо суддів здійснюють дисциплінарні палати ВРП у порядку, визначеному Законом «Про ВРП» з урахуванням вимог Закону № 1402-VIII.

Пунктом 9 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 193-IX встановлено, що Комісія при здійсненні повноважень щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності керується правилами підготовки та розгляду дисциплінарних справ Дисциплінарними палатами і користується їх повноваженнями, визначеними Законом «Про ВРП».

При цьому статтею 28¹ Закону «Про ВРП» (зі змінами, внесеними Законом № 193-IX) визначено, що Комісія є колегіальним органом, який діє при ВРП.

Порядок обрання членів ВРП до складу Комісії та затвердження осіб з числа міжнародних експертів визначається регламентом ВРП.

Стосовно зауважень суб'єкта конституційного подання щодо повноважень Комісії на внесення до ВРП подання про звільнення судді з посади зазначаємо, що відповідно до положень статей 55, 56, 57 Закону «Про ВРП» вмотивоване рішення за результатами розгляду питання про звільнення судді ухвалює ВРП, яка є конституційним органом державної влади та суддівського врядування.

Отже, оскільки статус та повноваження Комісії визначені законом, а остаточне рішення щодо звільнення судді ухвалює ВРП, на нашу думку, вказані законодавчі зміни відповідають положенням частини першої статті 126 та частини першої статті 131 Конституції України.

5. Стосовно висловленого Верховним Судом у своєму конституційному поданні твердження, що частина перша статті 94 Закону № 1402-VIII у редакції Закону № 193-IX не відповідає частині першій статті 126 Конституції України, вважаємо за необхідне звернути увагу на таке.

Відповідно до частини першої статті 94 Закону № 1402-VIII (у редакції Закону № 193-IX) до складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі -- ВККС) входять дванадцять членів, які призначаються ВРП за результатами конкурсу строком на чотири роки.

Суб'єкт конституційного подання зазначає, що статтею 94 Закону № 1402-VIII (у редакції Закону № 193-IX) не враховано вимоги щодо формування складу ВККС, відповідно до яких половина членів ВККС мають бути суддями та обраться суддями.

Згідно із частиною першою статті 95 Закону № 1402-VIII (у редакції Закону № 193-IX) призначення на посади членів ВККС здійснюється ВРП за результатами конкурсу в порядку, передбаченому цим Законом.

Частиною другою статті 95¹ Закону № 1402-VIII (у редакції Закону № 193-IX) встановлено, що Положення про конкурс затверджує ВРП.

Відповідно до пункту 1.4 Положення про проведення конкурсу на зайняття посади члена ВККС, затвердженого Рішенням ВРП від 10.12.2019 № 3407/0/15-19, конкурс проводиться з дотриманням принципу ефективного і справедливого процесу відбору з метою формування високопрофесійного складу ВККС, більшість членів якої мають становити судді, як державного колегіального органу суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України, є відповідальним за кадрове забезпечення суддівського корпусу та за вирішення питань, пов'язаних із кар'єрою суддів.

Пунктами 3.4, 3.5 вказаного Положення встановлено, що до складу конкурсної комісії входять три особи, обрані Радою суддів України із числа її членів та три особи із числа міжнародних експертів. Членами конкурсної комісії із числа членів Ради суддів України можуть бути обрані судді, які мають бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, стаж роботи на посаді судді не менше ніж п'ять років, не мають непогашеного дисциплінарного стягнення.

Також у пункті 18 Висновку Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо змін до законодавчих актів, які регулюють статус Верховного Суду та органів суддівського врядування, від 09.12.2019 № 969/2019 вказано, що значна частина Закону № 193-IX присвячена регулюванню діяльності ВККС (змінені статті 92-98 Закону про судоустрій і статус суддів), яка, зокрема, запроваджує нову процедуру формування ВККС. Закон № 193-IX наближає ВККС до ВРП, підпорядковуючи першу другій. Стаття 94 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає, що ВККС

складається з 12 членів, призначених на чотири роки ВРП на основі результатів конкурсного відбору. Це дещо роз'яснює позицію ВККС щодо ВРП і варте схвалення.

Отже, європейські стандарти, відповідно до яких половина членів ВККС мають бути суддями та обиратися суддями, у положеннях статті 94 Закону № 1402-VIII (у редакції Закону № 193-IX) дотримані, і тому, на нашу думку, відповідають положенням Конституції України.

6. Стосовно висловленого Верховним Судом у своєму конституційному поданні твердження, що стаття 28¹ Закону «Про ВРП» не відповідає частині першій статті 126 та частині першій статті 131 Конституції України, зазначаємо таке.

Статтею 28¹ Закону «Про ВРП» (у редакції Закону № 193-IX) встановлено, що основними завданнями Комісії є, зокрема: оцінка відповідності члена або кандидата (під час спеціальної перевірки) до складу ВРП та ВККС принципам добросовісності та етичних норм судді, які є невід'ємною складовою професійної етики члена ВРП, ВККС та контролю за прозорістю діяльності ВРП та ВККС; затвердження висновків про невідповідність встановленим законом вимогам кандидатів на посаду члена ВРП до обрання (призначення) їх на посаду, що перешкоджає призначенню їх на відповідну посаду; внесення подання щодо звільнення члена ВРП з посади з підстав, визначених пунктами 3 - 6 частини першої статті 24 цього Закону; внесення подання щодо звільнення члена ВККС з підстав, визначених пунктами 3 - 6 частини першої статті 96 Закону № 1402-VIII.

Відповідно до частини першої статті 131 Конституції України в Україні діє ВРП, яка, зокрема: вносить подання про призначення судді на посаду; ухвалює рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності; розглядає скарги на рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора; ухвалює рішення про звільнення судді з посади; здійснює інші повноваження, визначені цією Конституцією та законами України.

Суб'єкт конституційного подання зазначає, що статтею 28¹ Закону «Про ВРП» (у редакції Закону № 193-IX) створено новий колегіальний орган, що наділений повноваженнями, якими може бути наділена виключно ВРП.

Стосовно цього слід вказати, що згідно зі статтею 28¹ Закону «Про ВРП» (зі змінами, внесеними Законом № 193-IX) Комісія є колегіальним органом, який діє при ВРП.

Порядок обрання членів ВРП до складу Комісії та затвердження осіб з числа міжнародних експертів визначається регламентом ВРП.

Враховуючи, що Комісія діє при ВРП, регламентація її повноважень в законі, зокрема, щодо затвердження висновків про невідповідність вимогам закону кандидатів на посаду члена ВРП до обрання (призначення) їх на посаду та внесення подання щодо звільнення члена ВРП або ВККС з посади, на нашу думку, відповідає нормам Конституції України.

Також слід зауважити, що пунктом 22 Висновку щодо змін до законодавчих актів, які регулюють статус Верховного Суду та органів суддівського врядування, від 09.12.2019 № 969/2019 Європейською комісією «За демократію через право» (Венеціанською комісією) схвалено визначений статтею 28¹ Закону «Про ВРП» порядок формування та міжнародно-національний склад Комісії та зазначено, що після успішного запровадження моделі антикорупційного закону такий склад сприяє довірі громадськості та може допомогти у подоланні будь-яких проблем корпоративізму.

7. При розгляді порушеного Верховним Судом у своєму конституційному поданні питання, що частини друга, третя статті 24 Закону «Про ВРП» та пункт 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 193-IX не відповідають частині другій статті 131 Конституції України, слід врахувати таке.

Відповідно до частин другої, третьої та четвертої статті 24 Закону «Про ВРП» (у редакції Закону № 193-IX) рішення про звільнення члена ВРП з посади з підстав, визначених пунктами 1, 2 частини першої цієї статті, ВРП ухвалює на найближчому засіданні після отримання медичного висновку або заяви відповідно. Процедура ухвалення ВРП рішення про звільнення її члена із зазначених підстав ініціюється Головою ВРП або його заступником.

Рішення про звільнення з посади члена ВРП з підстав, зазначених у пунктах 3 - 6 частини першої цієї статті, приймається за поданням Комісії на спільному засіданні ВРП і Комісії протягом п'яти днів після надходження подання.

Рішення про звільнення члена ВРП вважається прийнятим, якщо подання не буде відхилено на спільному засіданні ВРП та Комісії більшістю голосів учасників засідання за умови, що за це проголосувало принаймні два міжнародні експерти – члени Комісії.

Член ВРП, стосовно якого ВРП розглядається питання про звільнення з посади або внесення подання про звільнення з посади, не бере участі у голосуванні щодо такого рішення.

Частиною другою статті 131 Конституції України встановлено, що Вища рада правосуддя складається з двадцяти одного члена, з яких десятьох – обирає з'їзд суддів України з числа суддів чи суддів у відставці, двох – призначає Президент України, двох – обирає Верховна Рада України, двох – обирає з'їзд адвокатів України, двох – обирає всеукраїнська конференція прокурорів, двох – обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ.

Суб'єктом конституційного подання висловлено припущення, що суб'єктом звільнення з посади члена ВРП може бути суб'єкт обрання (призначення) члена ВРП, оскільки Конституцією України не встановлено інше.

Зазначаємо, що положеннями статті 131 Конституції України закріплено склад та повноваження ВРП, при цьому порядок звільнення з посад членів ВРП та визначення органу, уповноваженого на прийняття такого рішення, Конституцією України не визначено, що не виключає їх регламентацію положеннями закону.

Також вважаємо за необхідне зазначити, що частини друга та четверта статті 24 Закону «Про ВРП» не зазнали редакційних змін, оскільки звільнення члена ВРП за загальними підставами (подання заяви про звільнення за власним бажанням або неспроможність виконувати свої повноваження за станом здоров'я за наявності медичного висновку) не потребує, наприклад, скликання з'їзду суддів України для прийняття рішення про звільнення члена ВРП, обраного цим органом.

З огляду на зазначене твердження суб'єкта конституційного подання, що частини друга та четверта статті 24 Закону «Про ВРП» не відповідають частині другій статті 131 Конституції України, є необґрунтованими.

Стосовно невідповідності частини третьої статті 24 Закону «Про ВРП» (у редакції Закону № 193-IX) та пункту 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 193-IX частині другій статті 131 Конституції України, яким визначений новий порядок звільнення з посад членів ВРП, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Враховуючи, що повноваження ВРП щодо прийняття рішення про звільнення членів ВРП регламентовані пунктом 20² частини першої статті 3 Закону «Про ВРП» (у редакції Закону № 193-IX), а Конституцією України не встановлено заборони щодо визначення такого порядку, вказані положення законів, на нашу думку, не суперечать нормам Основного Закону.

З повагою

Міністр

Денис МАЛЮСЬКА

Олена Кравець